

DOI: 10.33663/0869-2491-2026-37-689-699
УДК 341.1

Н. В. КАМІНСЬКА,
доктор юридичних наук, професор*
ORCID: 0000-0002-7239-8893

А. І. АНДРЕЙКІВ,
кандидат юридичних наук**
ORCID: 0009-0007-0595-7062

МІЖНАРОДНА ПРАВОТВОРЧІСТЬ: ПРИРОДА, ОСНОВНІ СУБ'ЄКТИ І ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

У статті здійснено ґрунтовне осмислення концепції міжнародної правотворчості, насамперед її природи і поняття, суб'єктного складу, поряд з іншими структурними елементами цього феномену. Важливим є розкриття значення відповідних суб'єктів міжнародної правотворчості в механізмі забезпечення міжнародного правового порядку, подоланні актуальних загроз і викликів. Акцентовано на плюралізмі наукових підходів щодо розуміння поняття, сутнісних характеристик міжнародної правотворчості (міжнародного правотворчого процесу), специфіки її різновидів і відповідних суб'єктів. Особливо відзначено правотворчі функції й повноваження держави як основного суб'єкта міжнародного права, міжнародних міжурядових організацій, а також вплив міжнародних неурядових організацій на трансформацію сучасної міжнародної правотворчості тощо.

Автори зауважують, що проблематика створення міжнародно-правових норм і принципів невіддільна від фундаментальної проблематики джерел міжнародного права, інших теоретичних і практичних проблем міжнародного права, його імплементації на міжнародному і національному рівнях. Окреслено перспективи й пріоритети розвитку міжнародної правотворчості.

Ключові слова: міжнародне право, суб'єкти, міжнародна правотворчість, повноваження, міжнародна договірна ініціатива, держава, міжнародна організація, міжнародне звичаєве право, загальні принципи права, відповідальність, міжнародна судова правотворчість, міжнародний правовий порядок, післявоєнне відновлення.

Kaminska Nataliia, Andreikiv Andrii. International lawmaking: nature, main subjects and prospective directions of development

The article provides a thorough understanding of the concept of international lawmaking, primarily its nature and concept, subject composition, along with other structural elements of this phenomenon. It is important to reveal significance of the

* Kaminska Nataliia, Doctor of Law, Full Professor

** Andreikiv Andrii, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)

relevant subjects of international lawmaking in the mechanism of ensuring the international legal order; overcoming current threats and challenges. The emphasis is on the pluralism of scientific approaches to understanding the concept, essential characteristics of international lawmaking (international lawmaking process), the specifics of its varieties and relevant subjects. The lawmaking functions and powers of the state as the main subject of international law, international intergovernmental organizations, as well as the influence of international non-governmental organizations on the transformation of modern international lawmaking, etc. are particularly noted.

The authors note that the issue of creating international legal norms and principles is inseparable from the fundamental issues of the sources of international law, other theoretical and practical problems of international law, and its implementation at the international and national levels. The prospects and priorities for the development of international lawmaking are outlined.

Keywords: *international law, subjects, international lawmaking, powers, international treaty initiative, state, international organization, customary international law, general principles of law, responsibility, international judicial lawmaking, international legal order, post-war reconstruction.*

Постановка проблеми. У сучасній теорії і практиці міжнародного права відбуваються значущі трансформації в останні десятиліття, особливо це пов'язано з процесами глобалізації та інтеграції, цифровізації, забезпеченням міжнародного миру і безпеки, кліматичної справедливості й сталого розвитку, протидії міжнародній злочинності тощо. Усі ці процеси зумовлюють удосконалення міжнародної правотворчості, існуючих джерел міжнародно-правового регулювання, механізмів реалізації норм і принципів міжнародного права, інструментів забезпечення міжнародного правового порядку. Вагому роль при цьому відіграють суб'єкти міжнародної правотворчості, їх міжнародно-правовий статус, напрями співпраці з визначення пріоритетних функцій і завдань на шляху модернізації об'єктів і сфер міжнародно-правового регулювання, реалізації повноважень.

Власне очевидно є необхідність перегляду і розширення повноважень основних і допоміжних суб'єктів, установлення чіткого розмежування таких повноважень, чинників впливу на їх динаміку тощо. Це яскраво проявляється у сфері міжнародної договірної і звичаєвої правотворчості, міжнародного правосуддя і міжнародної судової правотворчості, а також у зв'язку з типологізацією за галузевим чи навіть просторовим критеріями. Проте заявлена проблематика наразі не відзначається активною науковою зацікавленістю, системністю і комплексністю вивчення, аналізу теоретичних і практичних, прикладних аспектів.

Мета статті зумовлена потребою ґрунтовного осмислення концепції міжнародної правотворчості, насамперед її природи і поняття, суб'єктного складу, поряд з іншими структурними елементами цього феномену. Вбачається необхідним в умовах викликів і загроз сьогодення вивчення різновидів й значення відповідних суб'єктів міжнародної правотворчості в

механізми забезпечення міжнародного правового порядку. Досягненню визначених цілей, відповідних завдань сприятиме полісистемний і діяльнісний, аксіологічний і праксеологічний, компаративістський і синергетичний, інші методологічні підходи, загальнонаукові та спеціальноюридичні методи, методологічні принципи дослідження.

Стан опрацювання проблеми. Зазвичай питання створення і розвитку міжнародного права, його норм і принципів, джерел, окремих галузей та інститутів міжнародного права фактично є невіддільними від суб'єктів міжнародної правотворчості. Тому їх певні парадигмальні характеристики в цьому контексті розкривали або розкривають, зокрема, такі вчені: А. Андрейків, В. Базов, М. Буроменський, В. Буткевич, С. Білоцький, В. Василенко, А. Войціховський, Є. Ерліх, О. Задорожній, В. Корецький, Н. Камінська, С. Карвацька, В. Кисіль, Х. Лаутерпахт, І. Лукашук, Н. Малишева, М. Медведєва, В. Мищик, О. Нігрєєва, А. Пазюк, К. Савчук, О. Скрипнюк, Т. Сиройд, Л. Сон, О. Шпакович, Ю. Щокін та ін.

Водночас спостерігається, що в зарубіжній науці міжнародного права більш узагальнено й системно підходять до дослідження конвергенції природно-правових і позитивістських засад міжнародної правотворчості, її еволюції та динаміки, ролі міжнародних організацій, міжнародних судових інституцій у правотворчих процесах. Так, на ці аспекти звертають увагу J. Alvarez, A. Boyle, C. Chinkin, E. Decaux, H. Koh, J. Pauwelyn, P. Weil, R. Wessel, J. Wouters, Я. Броунлі, Л. Ерліх, А. Кассезе, Дж. Кунц, Х. Лаутерпахт, А. Фердрос, Ч. Хайд, Л. Хенкінт та ін.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на існуючі ґрунтовні наукові праці з питань правотворчості, законотворення, законотворчого процесу в Україні, зростаючу зацікавленість до законодавчого процесу в Європейському Союзі, слід відзначити недостатню увагу юристів міжнародників до проблематики міжнародної правотворчості, загальнотеоретичної й галузевої специфіки, функціонально-компетенційних характеристик, механізмів реалізації тощо. Насамперед зосередимось на концептуалізації власне феномену міжнародної правотворчості, що іноді трактують як міжнародний правотворчий процес, міжнародний процес правотворення і т. ін.

Так, у енциклопедичних і словниково-довідникових виданнях практично не використовується визначення базової фундаментальної категорії, при цьому в науковій і навчально-методичній літературі спостерігаються різні авторські підходи й розуміння. У домінуючій більшості сучасних підручників і навчальних посібників з міжнародного права міжнародна правотворчість або міжнародний правотворчий процес пов'язані зі створенням норм міжнародного права, його джерел шляхом узгодження волі держав. Наприклад, поширені визначення міжнародної правотворчості як активної творчої діяльності суб'єктів міжнародного права щодо формування правової норми через узгодження державних інтересів, волі (позицій); як складного процесу, під час якого перетинаються інтереси, позиції, волі, поступки дер-

жав¹⁻⁴. І. Лукашук обґрунтував таку дефініцію міжнародної правотворчості – це процес створення норм міжнародного права його суб'єктами⁵, що є ширшою за змістом і значенням від попередніх.

Можна зустріти засноване на вищезгаданих ідеях розуміння міжнародної правотворчості як процесу створення норм міжнародного права його суб'єктами, що має виключно консенсусний характер, причому відсутні спеціальні органи правотворчості, самі суб'єкти за бажанням визначають методи створення норм права, що полегшує адаптацію цих методів до мінливих умов міжнародного життя⁶.

Закономірною вбачається аргументація стосовно виокремлення широкого й вузького розуміння, значень досліджуваної категорії. Так, О. Нігреєва широке розуміння міжнародної правотворчості зводить до усіх етапів формування нормативного припису – від його формулювання до надання йому юридичної сили, а вузьке значення стосується безпосереднього надання, неправовим за своєю природою, приписам юридичної обов'язковості, тобто трансформацію їх у міжнародно-правові норми. Авторка пропонує чітко розмежовувати міжнародну правотворчість і міжнародну нормотворчість, що зумовлена процесом утворення як правових, так і інших норм, що регулюють міжнародні відносини. Зрештою, вона узагальнює, що міжнародна правотворчість – один із різновидів міжнародної нормотворчості, спрямований саме на утворення міжнародно-правових норм. Унаслідок цього не всі суб'єкти міжнародної нормотворчості можуть бути суб'єктами міжнародної правотворчості⁷⁻⁹.

Своєю чергою М. Антонович виокремлює міжнародний процес правотворення, роль індивідів, які поряд з організаціями «під натиском» впливають на держави у контексті створення договірних прав («часом витлумачене МСС»)»¹⁰. Така наукова позиція, видається, потребує уточнення або навіть часткового спростування, враховуючи реальну оцінку впливу й ролі безпосередньо індивідів на міжнародну правотворчість, а також «створення договірних прав» не охоплює створення усього міжнародного права, міжнародну правотворчість. Тому більш влучною є наукова позиція, за якою індивід не створює норми і принципи міжнародного права, перебуває під суверенітетом держави¹¹, на противагу іншим учасникам міжнародно-правових і внутрішньодержавних відносин, хоча індивід має деякі елементи міжнародної правотворчості.

Це підтверджує існуюча система джерел цієї особливої правової системи, концепції й типи міжнародного праворозуміння. Зокрема, у фокусі класичних уявлень та ідей позитивістського напрямку міжнародна правотворчість зводиться до діяльності щодо формування юридично обов'язкових, а не інших норм у системі міжнародних відносин. Тому це дає підстави іноді до фактичного отождолення міжнародної правотворчості та міжнародної нормотворчості деякими авторами, проте ґрунтовне вивчення цих категорій підтверджує необхідність їх розрізнення. Додатковими аргументами вбачаються

відмінні особливості поняття і природи, суб'єктного складу, механізмів забезпечення реалізації та ін.

Однак, виходячи з положень природноправової, соціологічної, психологічної та інших теорій, концепцій міжнародного праворозуміння, міжнародного права, його джерел, міжнародної правотворчості, можна констатувати про специфіку міжнародної правотворчості, сутнісних характеристик цього феномену, як і суб'єктів міжнародної правотворчості. Вважаємо, навіть стосовно кожного з них можна й необхідно здійснити окремі дослідження, зокрема зосереджуючись на загальнотеоретичних, галузевих, практичних, прикладних особливостях.

Проблематика створення міжнародно-правових норм і принципів нероздільна від фундаментальної проблематики джерел міжнародного права, на чому акцентується увага в енциклопедичних й інших виданнях з міжнародного права. Тут так само розходяться підходи науковців у контексті джерел, на основі яких у міжнародному праві виконують зобов'язання¹²; фактичного матеріалу, з якого визначаються юридично обов'язкові правила, що можна застосувати до конкретної ситуації¹³; форм, у яких існують норми міжнародного права, створені державами й іншими суб'єктами міжнародного права, у результаті узгодження їх позицій. Власне створення норм міжнародного права – це процес, а джерела міжнародного права є кінцевим результатом цього процесу¹⁴⁻¹⁵.

Тому слід уточнити, що міжнародна правотворчість у підсумку узгодження волі, загалом позицій уповноважених суб'єктів зумовила появу норм і принципів міжнародного права, відображених у міжнародних конвенціях, загальних чи спеціальних; міжнародних звичаях як доказу загальної практики, визнаної як право та ін. У цьому контексті влучно підкреслюється, що норми звичаєвого міжнародного права – юридично обов'язкові, позадоговірні правила поведінки, які взаємно встановлюють суб'єкти міжнародного права з метою для регулювання взаємних відносин. При цьому слід урахувати особливості створення таких норм, а саме це багатосторонній позадоговірний процес, у якому суб'єкти реалізують свій правовий статус, юрисдикції, суверенітет; взаємне визнання або усвідомлення наслідків їх створення, що проявляється через міжнародно-правову позицію держави з конкретного питання праввідносин та в діях компетентних органів або в мовчазній згоді; суть реалізації норм звичаєвого міжнародного права судовими органами міжнародної юрисдикції полягає у виконанні ними регулятивної, ціннісно-орієнтаційної та інших функцій, зокрема, тлумачення звичаєвого міжнародного права здійснюється на всіх стадіях правотворчих процесів¹⁶⁻¹⁷. У цій діяльності застосовують принципи, визначені статтями 31–33 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 року¹⁸.

Звісно, на створення міжнародних договорів, міжнародних звичаїв, загальних принципів права, визнаних цивілізованими націями і судових рішень і доктрин найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різ-

них країн як допоміжних засобів для визначення норм права з урахуванням положень Статуту Міжнародного Суду ООН¹⁹, уповноважено визначене коло суб'єктів. Не заперечуючи факту визнання держави основним суб'єктом міжнародного права й відповідно міжнародної правотворчості, все ж таки не варто применшувати ролі у цьому процесі іншого суб'єкта – міжнародної організації.

О. Шпакович та інші дослідники виокремлюють правотворчу функцію міжнародних організацій – процес погодження змісту норм міжнародного права та введення їх у дію; правотворчість міжнародних організацій як складову міжнародної правотворчості загалом, що виражається в різних формах і проявляється в договірній практиці й прийнятті обов'язкових рішень від імені міжнародної організації; правотворчий процес міжнародної організації – діяльність, спрямовану на створення правових норм, а також їх подальше удосконалення, зміну чи скасування. Тут власне доцільно стверджувати про здатність міжнародної міжурядової організації створювати внутрішнє право, у рамках установчих актів як доказ її участі в процесі міжнародної правотворчості, причому реалізація останньої названим суб'єктом у західній доктрині здебільшого трактується у світлі теорії принципала-агента та функціонального підходу²⁰.

Погоджуємось з виокремленням безпосередньо правотворчості міжнародних організацій (укладення міжнародних договорів з іншими суб'єктами міжнародного права, наприклад, про співпрацю, про штаб-квартиру; прийняття компетентними органами актів цих організацій з питань внутрішнього права) та опосередкованого впливу, здійснюваного ними на загальний процес міжнародної правотворчості (ініціювання укладення міждержавних угод, їх реєстрації, депонування, тлумачення, скликання дипломатичних конференцій тощо). Популярним з-поміж іноземних дослідників є підхід, за яким правотворчість міжнародних організацій становить комплексне явище делегованої правотворчості. Зокрема, йдеться про передачу повноважень двома і більше державами міжнародним організаціям чи органам задля прийняття ними рішень, вжиття заходів у цьому контексті. Є Джонстоун розрізняє такі види делегованої правотворчості: пряму, дорозумілу, непряму («аттестувану»)²¹.

Водночас слід наголосити, що неурядові організації не належать до безпосередніх учасників міжнародної правотворчості, оскільки вони не є суб'єктами міжнародного права. На нашу думку, спостерігається все більша необхідність і значущість внеску цих організацій при розробці текстів міжнародних договорів, резолюцій, інших актів міжнародних міжурядових організацій, спільних заходів для обговорення актуальних міжнародно-правових та пов'язаних з ними проблем, реалізації досліджень, міжнародних проєктів і т. ін. Це демонструє врахування позицій громадськості, експертів, системну роботу щодо поширення міжнародно-правової інформації, підвищення міжнародно-правової культури і свідомості тощо.

У контексті згаданої міжнародної судової правотворчості, що демонструє значну динаміку з другої половини ХХ ст., фундаментальне значення відводиться формуванню прецедентної практики міжнародних судових органів універсального й регіонального, наднаціонального рівнів. Так, знакову роль відіграє Міжнародний Суд ООН, Європейський суд з прав людини, Суд ЄС, Міжнародний кримінальний суд, міжнародні трибунали та ін.

У рамках однієї статті неможливо охопити усі визначальні засади й аспекти концептуалізації міжнародної правотворчості, її сутнісні характеристики, включаючи суб'єктний склад тощо. Це дослідження продовжує серію наукових праць у цьому напрямі, включаючи специфіку реалій сучасних міжнародних відносин, вплив російської агресії на міжнародний і національний правові порядки²²⁻²⁶. Тому закономірним є окреслення пріоритетів і перспектив динаміки міжнародної правотворчості різних просторових вимірів, активізації участі усіх суб'єктів міжнародного права, суб'єктів правотворчості національного рівня в Україні, інших державах, особливо варто констатувати необхідність залучення наукової спільноти, експертів, громадський сектор, враховуючи наявні кадрові проблеми державного апарату та ін.

Викладене дає змогу зробити такі **висновки**. Стан наукової розробленості концепції міжнародної правотворчості, її природи і поняття, суб'єктного складу, поряд з іншими структурними елементами цього феномену, відзначається фрагментарністю. Виходячи з положень різних теорій міжнародного праворозуміння, джерел міжнародного права, міжнародної правосуб'єктності, слід констатувати про плюраїзм підходів до розуміння міжнародної правотворчості, змістовних формальних і фактичних ознак, суб'єктів тощо. З-поміж останніх виокремлюються держави як основні суб'єкти міжнародного права, міжнародні міжурядові організації, причому значний вплив на трансформацію сучасної міжнародної правотворчості здійснюють також міжнародні неурядові організації. Фундаментальна роль держав, міжнародних організацій і націй, які борються за незалежність, зумовлена належною реалізацією їх міжнародно-правового статусу, необхідністю ефективного забезпечення міжнародного правового порядку, подолання актуальних загроз і викликів.

На нашу думку, проблематика створення міжнародно-правових норм і принципів невіддільна від фундаментальної проблематики джерел міжнародного права, міжнародної правосуб'єктності, інших теоретичних і практичних проблем міжнародного права, його імплементації на міжнародному і національному рівнях. У цьому контексті слід звернути увагу на особливості міжнародної договірної правотворчості, міжнародної звичаєвої правотворчості, міжнародної судової правотворчості.

Вельми необхідними є пошук дієвих і оптимальних способів усунення безпекових і оборонних, корупційних, кліматичних, кібер- та інших загроз, розробка і науково-експертне обґрунтування пріоритетних напрямів і сценаріїв припинення російської агресії проти України, післявоєнної відбудови,

зокрема міжсекторальної співпраці, удосконалення інституційних та інших гарантій міжнародних і зарубіжних інвестиційних проєктів, реформування судової і правоохоронної систем, розбудова механізмів відшкодування шкоди і притягнення до відповідальності за злочини агресії, воєнні злочини тощо. Невідкладними вбачаємо сміливі й аргументовані міжнародні договірні та інші міжнародні правотворчі ініціативи України у цих напрямках, з урахуванням національних інтересів, прав і свобод людини і громадянина.

1. Міжнародне публічне право: у 2 т.: підруч. / за ред. В. В. Мишика; авт. кол.: В. В. Мишик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін. Харків: Право, 2019. Т. 1. Основи теорії. 416 с. 2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підруч. Харків, 2020. 544 с. 3. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підруч. Одеса, 2018. 744 с. 4. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підруч. Київ, 2018. 762 с. 5. Lukashuk I. I. The Law of the International Community. International law on the Eve of the 21st Century: views from the International Law Commission. New York: UN, 1997. 6. Теорія міжнародного права: навчально-методичний посіб. / за ред. О. В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. 7. Нігрєєва О. О. Правотворчість у міжнародному праві: окремі питання. Формування і розвиток правотворчості в умовах трансформації суспільства: колект. моногр. / за ред. В. П. Плавича. Одеса, 2018. С. 267–293. 8. Нігрєєва О. О. Правотворчість у міжнародному праві: до питання про визначення. *Альманах міжнародного права*. 2014. Вип. 4. С. 35–42. 9. Нігрєєва О. О. International Law-making Subjects in a Changing World. *Legea si Viata*. 2014. № 8/3. Р. 104–106. 10. Антонович М. Міжнародне право: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 46–52. 11. Сучасні концепції міжнародного права: навч.-метод. посіб. / укл.: Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко. Одеса, 2023. 57 с. 12. Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М. В. Буроменського Київ: Юрінком Інтер, 2006. С. 43–44. 13. Міжнародне публічне право: у 2 т.: підруч. / за ред. В. В. Мишика. Т. 1. 14. Камінська Н. В. та ін. Міжнародне право. Мультимедійний посіб. / НАВС. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/mg/presentation/tema_7/index.html (дата звернення: 15.12.2025). 15. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право: навч. посіб. Київ: КНТ, 2010. 280 с. 16. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право. 17. Андрейків А. І. Роль міжнародних судових установ у формуванні та реалізації звичаєвого міжнародного права: дис. ... канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.11. Одеса, 2018. 237 с. 18. Vienna Convention on the Law of Treaties 1969. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf. (дата звернення: 15.12.2025). 19. Статут Організації Об'єднаних Націй (з поправками). Статут Міжнародного Суду Організації Об'єднаних Націй. Офіційний переклад. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text; URL: https://www.icj-cij.org/public/files/permanent-court-of-international-justice/serie_A/A_17/54_Usine_de_Chorzow_Fond_Arret.pdf (дата звернення: 13.12.2025). 20. Шпакович О. М., М. В. Шаламберідзе. Правотворча діяльність міжнародних організацій. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. Т. 25, № 3. С. 108–114. 21. Johnstone I. Law-Making by International Organizations. Interdisciplinary Perspectives on International Law and International Relations: The State of the Art / eds. J. Dunoff & M. Pollack. 2012. P. 266–292. 22. Kaminska N., Shpakovich O., Demidenko V. Trends in the Development of International Legal Personality and Subjects of International Law: Theoretical Analysis. *Opcion. Univers. del Zulia*. 2018. Vol. 34. № 87-2. P. 507–520. <https://www.scopus.com/pages/publications/85060494215?inward/> 23. Андрейків А. Міжнародно-правове регулювання відшкоду-

вання шкоди за злочини агресії в умовах воєнного стану та післявоєнного періоду *Наукові праці Київського авіаційного інституту*. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право» 2025. № 3 (76). С. 31–37. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.76.20516>.

24. Андрейків А. Діяльність міжнародних організацій під час післявоєнного відновлення: теорія, практика та перспективи. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Право. С. 5–21. DOI <https://doi.org/10.34079/2226-3047-2025-15-29-5-21>

25. Камінська Н., Камінська А. Новелізація правового регулювання штучного інтелекту: міжнародний і наднаціональний виміри. *Наше право*. 2025. № 2. С. 234–242. <https://doi.org/10.71404/NP.2025.2.35>.

26. Камінська Н., Гдичинський В. Сучасна парадигма агресії як підстава модернізації міжнародної правотворчості. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. Серія. Юридичні науки. 2025. № 3(140). С. 4–13. [https://doi.org/10.31617/3.2025\(140\)01](https://doi.org/10.31617/3.2025(140)01)

References

1. Mizhnarodne publichne pravo: u 2 t.: pidruch. / za red. V. V. Mytsyka; avt. kol.: V. V. Mytsyk, M. V. Buromenskyi, O. V. Butkevych ta in. Kharkiv: Pravo, 2019. T. 1. Osnovy teorii. 416 s. (in Ukr.).
2. Voitsikhovskiy A. V. Mizhnarodne pravo: pidruch. Kharkiv, 2020. 544 s. (in Ukr.).
3. Syroid T. L. Mizhnarodne publichne pravo: pidruch. Odesa, 2018. 744 s. (in Ukr.).
4. Baimuratrov M. O. Mizhnarodne publichne pravo: pidruch. Kyiv, 2018. 762 s. (in Ukr.).
5. Lukashuk I. I. The Law of the International Community. International law on the Eve of the 21st Century: views from the International Law Commission. New York: UN, 1997.
6. Teoriia mizhnarodnoho prava: navchalno-metod. posib./ za red. O.V. Bihniaka. Kherson: Helvetyka, 2020. 224 s. (in Ukr.).
7. Nihreieva O. O. Pravotvorchist u mizhnarodnomu pravi: okremi pytannia. Formuvannia i rozvytok pravotvorchosti v umovakh transformatsii suspilstva: kolekt. monohr. / za red. V.P. Plavycha. Odesa, 2018. S. 267–293 (in Ukr.).
8. Nihreieva O.O. Pravotvorchist u mizhnarodnomu pravi: do pytannia pro vyznachennia. *Almanakh mizhnarodnoho prava*. 2014. Vyp. 4. S. 35–42(in Ukr.).
9. Nihreieva O. O. International Law-making Subjects in a Changing World. *Legea si Viata*. 2014. № 8/3. P. 104–106.
10. Antonovych M. Mizhnarodne pravo: navch. posib. Kyiv: Yurinkom Inter, 2021. S. 46–52 (in Ukr.).
11. Suchasni kontseptsii mizhnarodnoho prava: navch.-metod. posib. / ukl.: Kh. N. Bekhriz, S. S. Andreichenko. Odesa, 2023. 57 s. (in Ukr.).
12. Mizhnarodne pravo: navch. posib. / za red. M. V. Buromenskohe Kyiv: Yurinkom Inter, 2006. S. 43–44 (in Ukr.).
13. Mizhnarodne publichne pravo: u 2 t.: pidruch./ za red. V. V. Mytsyka. T. 1 (in Ukr.).
14. Kaminska N.V. ta in. Mizhnarodne pravo. Multymediiniy posib. / NAVS. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/mg/presentation/tema_7/index.html (data zvernennia: 13.12.2025) (in Ukr.).
15. Proniuk N. V. Suchasne mizhnarodne pravo : navch. posib. Kyiv: KNT, 2010. 280 s. (in Ukr.).
16. Syroid T. L. Mizhnarodne publichne pravo. (in Ukr.).
17. Andreikiv A.I. Rol mizhnarodnykh sudovykh ustanov u formuvanni ta realizatsii zvychaievoho mizhnarodnoho prava: dys. ... kand.. yuryd. nauk za spetsialnistiu 12.00.11. Odesa, 2018. 237 s. (in Ukr.).
18. Vienna Convention on the Law of Treaties 1969. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf. (data zvernennia: 15.12.2025).
19. Statut Orhanizatsii Obiednanykh Natsii (z popravkami). Statut Mizhnarodnoho Sudu Orhanizatsii Obiednanykh Natsii. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (in Ukr.); URL: https://www.icj-cij.org/public/files/permanent-court-of-international-justice/serie_A/A_17/54_Usine_de_Chorzow_Fond_Arret.pdf (data zvernennia: 13.12.2025).
20. Shpakovych O. M., Shalamberidze M. V. Pravotvorcha diialnist mizhnarodnykh orhanizatsii. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. 2020. T. 25, № 3.

- S. 108–114 (in Ukr.). 21. Johnstone I. Law-Making by International Organizations. *Interdisciplinary Perspectives on International Law and International Relations: The State of the Art* / eds. J. Dunoff & M. Pollack. 2012. P. 266–292. 22. Kaminska N., Shpakovich O., Demidenko V. Trends in the Development of International Legal Personality and Subjects of International Law: Theoretical Analysis. *Opcion. Univers. del Zulia*. 2018. Vol. 34. № 87-2. P. 507–520. <https://www.scopus.com/pages/publications/85060494215?inward/> (in Ukr.). 23. Andreikiv A. Mizhnarodno-pravove rehuliuвання vidshkoduvannya shkody za zlochyny ahresii v umovakh voiennoho stanu ta pisliavoiennoho period. *Naukovi pratsi Kyivskoho aviatsiinoho instytutu*. Seriya: Yurydychnyi visnyk «Povitriane i kosmichne pravo» 2025. № 3 (76). S. 31–37. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.76.20516> (in Ukr.). 24. Andreikiv A. Diialnist mizhnarodnykh orhanizatsii pid chas pisliavoiennoho vidnovlennia: teoriia, praktyka ta perspektyvy. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu*. Seriya: Pravo. S. 5–21. DOI <https://doi.org/10.34079/2226-3047-2025-15-29-5-21> (in Ukr.). 25. Kaminska N., Kaminska A. Novelizatsiia pravovoho rehuliuвання shtuchnoho intelektu: mizhnarodnyi i nadnatsionalnyi vymiry. *Nashe pravo*. 2025. № 2. S. 234–242. <https://doi.org/10.71404/NP.2025.2.35> (in Ukr.). 26. Kaminska N., Hdychynskiy V. Suchasna paradyhma ahresii yak pidstava modernizatsii mizhnarodnoi pravotvorchosti. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. Seriya. Yurydychni nauky. 2025. № 3(140). S. 4–13. [https://doi.org/10.31617/3.2025\(140\)01](https://doi.org/10.31617/3.2025(140)01) (in Ukr.).

Kaminska Nataliia, Andreikiv Andrii. International lawmaking: nature, main subjects and prospective directions of development

Introduction. *The processes of globalization and integration, digitalization, ensuring international peace and security, sustainable development, and combating international crime require the improvement of international lawmaking, existing sources of international legal regulation, mechanisms for implementing the norms and principles of international law, and instruments for ensuring the international legal order.*

The purpose of the article is determined by the need for a thorough understanding of the concept of international lawmaking, primarily its nature and concept, subject composition, along with other structural elements of this phenomenon.

Results. *The types and significance of the relevant subjects of international law-making in the mechanism of ensuring the international legal order, overcoming current threats and challenges are revealed. Attention is drawn to the pluralism of scientific approaches in understanding the concept, essential characteristics of international law-making or the international law-making process, the specifics of international treaty law-making, international customary law-making, international judicial law-making, and the law-making function of international organizations. The lawmaking functions and powers of the state as the main subject of international law, international intergovernmental organizations, as well as the influence of international non-governmental organizations on the transformation of modern international lawmaking, etc. are particularly noted.*

Conclusions. *Creating international legal norms and principles is inseparable from the fundamental issues of the sources of international law, international legal personality, other theoretical and practical problems of international law, and its implementation at the international and national levels. The prospects and priorities for the development of international lawmaking are outlined, taking into account countering security and defense, corruption, climate, cyber and other threats, as well*

as the development and scientific and expert substantiation of priority areas and scenarios for ending russian aggression against Ukraine, post-war reconstruction, including inter-sectoral cooperation, improving institutional and other guarantees for international and foreign investment projects, reforming the judicial and law enforcement systems, developing mechanisms for compensation for damage and bringing to justice for crimes of aggression, war crimes, etc. Bold and well-reasoned international treaty and other international lawmaking initiatives of Ukraine in these areas are natural, taking into account national interests, human and citizen rights and freedoms.

Keywords: *international law, subjects, international lawmaking, powers, international treaty initiative, state, international organization, customary international law, general principles of law, responsibility, international judicial lawmaking, international legal order, post-war reconstruction.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 12.01.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 03.03.2026

Дата публікації: 24.03.2026